

Jornada de reflexió i debat:

Els Estudis Musicals dintre el Sistema Educatiu de Catalunya

Ponència: "Terres de l'Ebre: música, educació i societat"

JORNADA DE REFLEXIÓ I DEBAT**Els Estudis Musicals dintre del Sistema Educatiu de Catalunya**

Organitza

Federació Catalana de Societats Musicals (FCSM)

Ens de l'Associacionisme Cultural Català, Campanya: "El País que Volem"

Títol de la Ponència: "Terres de l'Ebre: música, educació i societat"**Autor: Carles Royo i Baiges**

Director de la banda de música "La Unió Filharmònica d'Amposta" (1988)

Professor Superior de Clarinet pel Conservatori Superior Municipal de Música de Barcelona (1991)

Professor de Música a l'INS Ramon Berenguer IV d'Amposta (1993)

Llicenciat en Història i Ciències de la Música per la Universitat de La Rioja (2012)

Abordar el tema dels estudis musicals dintre el sistema educatiu de Catalunya, una iniciativa de la Federació Catalana de Societats Musicals i l'Ens de l'Associacionisme Cultural Català, sembla una proposta interessant, no perquè l'actual marc educatiu i curricular presenti alguna deficiència, que segur que sí, sinó perquè potser al mapa musical-educatiu català li manca un coneixement més exacte d'algunes de les seves bases.

Personalment no puc emetre una valoració del conjunt del país, ja que el meu coneixement es limita a una zona geogràficament molt concreta que presenta unes característiques singulars i diferenciades de la resta del territori. Catalunya, malgrat la seva consciència de país, no és un territori culturalment homogeni. Les diferents manifestacions culturals que ens caracteritzen i a través de les quals s'han construït els tòpics que defineixen "allò català", no es donen a tot el territori. Castellans, cobles, diables, ball de bastons, rondalles o bandes de música, per citar alguns exemples, són manifestacions culturals heterogènies que s'emmarquen a diferents comarques catalanes, i cal recordar que les dues últimes, rondalla i banda de música, per la seva afinitat cultural amb altres comunitats autònomes han estat sempre considerades com de catalanitat de segona o tercera fila, i és que quan la tenora va creuar l'Ebre aquí es ballaven jotes i no sardanes.

Jornada de reflexió i debat:

Els Estudis Musicals dintre el Sistema Educatiu de Catalunya

Ponència: "Terres de l'Ebre: música, educació i societat"

Actualment, en aquesta societat globalitzada on la informació viatja tant ràpidament, les manifestacions culturals tradicionals d'algunes comarques s'han estés per d'altres que han mimetitzat tradicions culturals alienes i que d'alguna forma els diferents mitjans de comunicació han divulgat i popularitzat en perjudici d'altres però, que al seu criteri, no representen tant allò conegut com "el fet diferencial".

De tots els exemples anteriors, hem de reconèixer que les dues últimes - rondalla i banda de música- formen part d'una radiografia cultural més gran, més ampla i que s'emmarcarien en una visió panoràmica d'allò que coneixem com a Països Catalans, ja que les dues formacions es mesclen amb àrees políticament veïnes i diferenciades, però culturalment molt similars per no dir idèntiques i és que permeteu-me fer un incís musical, la jota no és una dansa només aragonesa, sinó que la trobareu tant a tota la mediterrània, al cantàbric o a Andalusia i la cultura de la banda de música ha estat una tradició musical del País Valencià que va penetrar a Catalunya a finals del segle XIX.

Els orígens de la educació musical a les Terres de l'Ebre no s'han de buscar a les inexistents iniciatives de l'administració, sinó que les trobarem sempre als diferents i insistents projectes socio-privats que han esdevingut en les actuals societats musicals. Malgrat el sentit pejoratiu o elitista que porta sovint implícit el terme "societat privada", és a dir, no pública, aquestes entitats en el marc cultural i associatiu de les TTEE, han estat sempre sinònim de tres eixos a través dels quals entendrem el seu desenvolupament: vertebració social, difusió cultural i espai educatiu obert a tothom. Queda així definit el títol triangular d'aquesta ponència: musica, educació i societat.

Aquest model implícit i indissoluble a les nostres entitats musicals on societat, cultura i educació troben un espai on desenvolupar-se sincronitzadament, ha estat el que hem utilitzat en aquest territori per fer avançar en els tres eixos abans esmentats. La necessitat per fer créixer un, ha obligat a crear i impulsar els altres. La voluntat de tenir música ha fet crear les bandes i aquestes han necessitat de les escoles de música per garantir la seva continuïtat i les entitats culturals, les nostres estimades societats musicals, s'han creat per constituir el marc legal i així, la població, els veïns de cadascuna de les nostres ciutats, han pogut

Jornada de reflexió i debat:

Els Estudis Musicals dintre el Sistema Educatiu de Catalunya

Ponència: "Terres de l'Ebre: música, educació i societat"

contribuir al seu desenvolupament amb el seu suport econòmic i amb la seva voluntària i desinteressada col·laboració.

Enguany es compleixen 184 anys de les primeres notícies sobre una banda de música a les Terres de l'Ebre, la banda del café de dalt -també coneguda com la de Josepet- al municipi de Benissanet, a la Ribera d'Ebre. L'any 1834 apareix la primera coneguda a la comarca del Montsià, la música del poble d'Alcanar. Ja a 1863 sorgeix una banda a La Fatarella, la pionera de la Terra Alta i per últim és al Perelló, comarca del Baix Ebre, que es documenta al 1880 la banda del Capità Blanco.

D'ençà 1830, en què tenim notícies de la primitiva banda de Benissanet i fins l'actualitat, el nombre d'agrupacions musicals que han aparegut i desaparegut, que s'han fusionat i que han sobreviscut a monarquies i repúbliques, governs democràtics i règims dictatorials, ha estat nombrós al nostre territori (unes 160). Afortunadament el moviment associatiu-musical ha sobreviscut a tots els governs, centrals i autonòmics.

Per tant, podríem treure una primera conclusió i és que aquest model i en aquest territori funciona. Funciona en el sentit que si no fos prou bo ja hauria desaparegut, però el seu particular engranatge social, el fet de sorgir de la voluntat del poble, garanteix el seu futur. A cadascun del pobles de les TTEE on s'ha creat una banda de música, tot i que aquesta és la part més visible de portes enfora, trobarem sempre els altres dos vèrtexs del triangle: l'escola de música i el col·lectiu de socis que hi dona suport.

Caldria abordar ara el tema de les escoles de música i del model educatiu que en aquest territori podria funcionar sense carregar-nos tots aquests anys de lluita i esforços que la població de les TTEE ha fet. Abans però, permeteu-me fer autocrítica de les actuacions que en matèria educativa i gestió hem fet des del territori.

El principal problema l'hem tingut nosaltres, en el sentit que mai hem actuat coordinadament, sinó que cadascú ha mirat de nadar i guardar només la seva roba. Ens ha mancat la capacitat de seure a una taula i posar a sobre els problemes que dia a dia afecten a les nostres escoles de música: problemes econòmics, de contractació i optimització del

Jornada de reflexió i debat:

Els Estudis Musicals dintre el Sistema Educatiu de Catalunya

Ponència: "Terres de l'Ebre: música, educació i societat"

professorat, de diversificació en la oferta instrumental, incentivar l'interès per la música al territori mitjançant encontres, intercanvis, estades o macro concerts, etc. i trobar entre tots unes propostes que vetllessin pel futur musical-associatiu.

Així d'aquesta forma estem observant aquest últims anys un degoteig on, les nostres escoles de música, van a mans de l'administració.

Els que hem coneixeu sabeu que no comparteixo aquest transvasament i penso que l'administració i les societats musicals de les TTEE haurien d'haver trobat un sistema de finançament que garantís el nostre futur. Després d'anys de bonança econòmica justament es va començar a parlar del tema -i de forma aïllada a cada municipi- quan l'economia es desplomava cap a un precipici del que encara no hem sortit.

Ja sabem tots que l'administració és una maquinària molt quadriculada i que ha d'actuar sense crear greuges comparatius, però els arguments que defensen la nostra trajectòria dins la història cultural, social i educativa del territori, haurien de servir per fer-los entendre que al darrera d'aquestes escoles de música hi ha un moviment social molt important, una activitat cultural frenètica i un sistema educatiu que malgrat ser privat ha emplenat la buidor de qualsevol aportació pública a la formació musical i que juntament amb els altres dos elements constitueixen el triangle que ha aconseguit la nostra supervivència.

Si ens parem a pensar, alguns dels elements que ens han caracteritzat sempre, com per exemple la pràctica instrumental en grup, han estat imitats pels centres públics. A Conservatoris com el de Tarragona o Barcelona la pràctica instrumental en grup la tenien abandonada o simplement no aconseguien portar-la endavant, mentre que avui dia gaudeixen de bones i espectaculars agrupacions, ja siguin bandes o orquestres, que permeten als alumnes participar del treball en equip. Molt abans que els desplegaments curriculars en parlessin, a l'Ebre això ja era un costum.

Les escoles de música de les TTEE han estat fent d'escoles públiques de música durant dècades, sense l'ajuda de cap govern. Antigament estàvem a l'Obra Sindical de "Educación y Descanso" una organització totalment

Jornada de reflexió i debat:

Els Estudis Musicals dintre el Sistema Educatiu de Catalunya

Ponència: "Terres de l'Ebre: música, educació i societat"

inoperant i que no va subministrar-nos cap ajuda, això sí, l'1 de maig tots a Madrid a fer la "Demostración Sindical". Restablerta la Generalitat hem anat de peregrinatge als Departaments de Cultura i també al d'Ensenyament i la sensació és que no saben que fer amb nosaltres. Cultura tenia problemes d'identitat amb el tema bandes, fins que van entendre que aquesta tradició també és catalanitat. Ensenyament em dóna de parer que encara avui dia no coneix prou bé el potencial i la infraestructura educativa musical del territori.

Un bon exemple poden ser les seves estadístiques.

L'any 2000, i sempre segons dades del Departament d'Ensenyament, les TTEE (em refereixo a les 4 comarques) tenien 3 centres privats i 4 públics i sempre m'ha escandalitzat que només es tinguin en compte les escoles autoritzades, malgrat que la feina que fan la resta d'escoles invisibles està incidint en el territori. Aquesta resta no comptabilitzada eren almenys 17 escoles de música privades més que depenien de societats musicals.

Evidentment estareu d'acord que aquest és un reflex distorsionat de la realitat al menys al nostre territori i que les estadístiques haurien de tenir en compte el gran nombre d'escoles que ometen però que malgrat això ofereixen formació musical elemental al seus alumnes.

La radiografia musical actual de les TTEE segueix mostrant només una part de la realitat del territori i aquest és un problema que hem de resoldre. Actualment i segons la estadística del Departament, el curs 2012-13 les TTEE disposen de 6 privades i 13 públiques. A sobre estem vivint en un territori amb dos xarxes públiques d'ensenyament musical, la de la Diputació de Tarragona i la de la Generalitat/Ajuntaments, que coexisteixen amb les escoles privades –algunes de les quals tenen convenis amb els Ajuntaments- a més d'altres escoles d'iniciativa privada.

La voluntat de la Diputació de crear la Delegació del Conservatori de Tarragona a Tortosa per convertir-se finalment en el Conservatori de Tortosa, entenc que fou una decisió més política que no d'altra mena, ja que el centres musicals amb més pes del territori estaven a Amposta i La Sénia. O sigui que quan s'ha donat un pas, el diner públic no ha repercutit

Jornada de reflexió i debat:

Els Estudis Musicals dintre el Sistema Educatiu de Catalunya

Ponència: "Terres de l'Ebre: música, educació i societat"

gens a les entitats de base i històricament responsables de l'ensenyament musical.

	1999-2000					2012-2013			
	Púb.	Priv.	Prof.	Alum.		Púb.	Priv.	Prof.	Alum.
Baix Ebre		0	0	0			0	0	0
	0		0	0		5		82	630
			0	0				82	630
Montsià		3	52	555			6	77	552
	0		0	0		3		45	441
			52	555				122	993
Ribera d'Ebre		0	0	0			0	0	0
	4		30	410		5		38	425
			30	410				38	425
Terra Alta		0	0	0			0	0	0
	0		0	0		0		0	0
			0	0					
Total generals	4	3	82	965		13	6	242	2048

1999-2000 ESCOLES PÚBLIQUES

Baix Ebre		0	0
Montsià		0	0
Ribera d'Ebre	Asco	1	
	Flix	1	
	Mora d'Ebre	1	
	Torre de l'Espanyol	1	4
Terra Alta		0	0
			4

1999-2000 ESCOLES PRIVADES

Baix Ebre		0	0
Montsià	Amposta	3	
	La Sénia	1	3
Ribera d'Ebre		0	0
Terra Alta		0	0
			3

Jornada de reflexió i debat:

Els Estudis Musicals dintre el Sistema Educatiu de Catalunya

Ponència: "Terres de l'Ebre: música, educació i societat"

2012-13 ESCOLES PÚBLIQUES

Baix Ebre	Ametlla de Mar	1	
	Perelló	1	
	Tortosa	3	5
Montsià	Alcanar	1	
	Santa Bàrbara	1	
	Ulldecona	1	3
Ribera d'Ebre	Asco	1	
	Benissanet	1	
	Flix	1	
	Mora d'Ebre	1	
	Torre de l'Espanyol	1	5
Terra Alta		0	0
			13

2012-13 ESCOLES PRIVADES

Baix Ebre		0	0
Montsià	Alcanar	1	
	Amposta	3	
	St Carles	1	
	La Sénia	1	6
Ribera d'Ebre		0	0
Terra Alta		0	0
			6

Escoles privades encara no comptabilitzades 2012-13

MONTSIÀ	BAIX EBRE	RIBERA D'EBRE	TERRA ALTA
La Galera	L'Aldea	Miravet	Villalba Arcs
Godall	Camarles	Ginestar	
Mas de Barberans	Deltebre	Rasquera	
Masdenverge	Paüls		
Sant Jaume	Roquetes		

CONCLUSIONS

Per tots el motius acabats d'exposar considero que

- El model històric que s'ha desenvolupat a les TTEE és bo i després de més de 100 anys donant un servei públic sense ser-ho, aquesta xarxa d'escoles ha de seguir existint, ja que en cas contrari es malmetria tot l'esforç realitzat. La sincronia entre música, societat i educació a les TTEE no pot trencar-se per la manca d'un finançament just, així que treballant des de les entitats i també des de la Federació hem d'aconseguir solucionar aquest problema. La manca de diàleg entre les diferents escoles és també un obstacle a superar, no es tracta de salvar una o dos escoles de música o de dir "campi qui pugui", sinó de defensar col·lectivament el model territorial d'escola de música, per tant això necessita aconseguir millores per a totes i no deixar-les abandonades cadascuna a la seva sort. La capacitat de gestió, els recursos de cada escola, són diferents i n'hi ha de més fortes però també de més febles i aquesta proposta mira per totes.

Propostes

- **Camí 1:** Manténir el model privat reconeixent el deute històric que l'administració té amb les societats musicals i per tant finançar les despeses com ho fa en els centres públics. La presència de la Diputacions, Generalitat i Ajuntaments podria facilitar aquest camí, a més de les aportacions de les pròpies escoles i les famílies. Aquest finançament no hauria de suposar en cap cas fer-nos perdre la titularitat de l'escola de música, ja que això obre una esquerda en el triangle música-societat-educació que pot arribar a convertir-se en la desaparició d'aquestes entitats centenàries.
- **Camí 2:** Un altra possibilitat, però que també ens demana un alt grau de compenetració entre les diferents entitats, seria la creació d'una escola comarcal. Actualment hi ha moltes escoles que no poden oferir als seus alumnes tot el ventall d'instruments, inclús si parlem dels instruments de vent i percussió -característics de les nostres bandes- trobarem que n'hi ha alguns de minoritaris i que

Jornada de reflexió i debat:

Els Estudis Musicals dintre el Sistema Educatiu de Catalunya

Ponència: "Terres de l'Ebre: música, educació i societat"

moltes escoles no poden contractar per un o dos alumnes. La idea consistiria en estudiar quines son les febleses i forteses de la oferta col·lectiva territorial i mitjançant el professorat existent fer arribar a totes les escoles l'oferta educativa que necessiten i no poden assumir. Tots sabem que son molt pocs els professors que poden comptar amb una jornada complerta a només una escola de música i també sabem tots que sovint, com que treballen a hores, han de realitzar jornades molt llargues i amb un elevat nombre d'alumnes per tal que els surtin el comptes a final de mes. És habitual també veure com han de desplaçar-se lluny per treballar i diversos cops a la setmana, quan segurament –i tenint en compte la proximitat de la majoria de pobles- s'estalviarien temps i viatges. Aquesta escola comarcal no suposaria canvis substancials en el model actual, es tractaria d'una escola pública comarcal que tindria tantes delegacions o seus com escoles hi ha, la majoria de professionals seguiria treballant en la mateixa escola que ho esta fent ara, però cabria la possibilitat d'oferir-los més hores de treball o dit d'una altra forma un contracte a "full time" 12 mesos l'any.

- **Camí 3:** Seguir com fins ara i convertir les escoles privades de música en municipals, situació que a curt termini portarà paulatinament a la dissolució de les societats musicals.

Carles Royo i Baiges

Amposta 11 d'octubre de 2014